[א]והמפקח את הגל וכן [ב]מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים והחולה והזקן שהן יכולין לאכול כזית שוחטין עליהן על כולם אין שוחטין עליהן בפני עצמן שמא יביאו את הפסח לידי פסול לפיכך אם אירע בהן פסול פטורין מלעשות פסח שני חוץ מן המפקח בגל שהוא טמא מתחלתו: **גמ'** אמר רבה בר הונא א"ר יוחנן [ג]לא שנו אלא בית האסורין דעכו"ם אבל בית האסורין דישראל שוחטין בפני עצמו כיון דאבטחינהו מפיק ליה דכתיב [1]שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב אמר רב חסדא הא דאמרת בית האסורין דעכו"ם (א) לא אמרן אלא חוץ לחומת בית פאגי אבל לפנים מחומת בית פאגי שוחטין עליו בפני עצמו מ"ט אפשר דאמטו ליה ואכיל ליה: לפיכך אם אירע וכו': אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [ד]לא שנו אלא גל עגול אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני אימא טהור היה בשעת שחיטה תניא נמי הכי ר"ש בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר מפקח בגל עתים פטור עתים חייב כיצד גל עגול ונמצאת טומאה תחתיו חייב גל ארוך ונמצאת טומאה תחתיו פטור אימא טהור היה בשעת שחיטה: **מתני'** [ה]אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי רבי יהודה ורבי יוסי [ו]מתיר ואפילו חבורה של מאה שאינן יכולין לאכול כזית אין שוחטין עליהן [ז]ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים: **גמ'** ת"ר [ח]מנין שאין שוחטין את הפסח על היחיד ת"ל [2]לא תוכל לזבוח את הפסח באחד דברי ר' יהודה ורבי יוסי אומר יחיד ויכול לאכלו שוחטין עליו עשרה ואין יכולין לאכלו אין שוחטין עליהן ורבי יוסי האי באחד מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדר"ש [ט]דתניא ר"ש אומר [י]מניין לזובח את פסחו בבמת יחיד בשעת איסור הבמות שהוא בלא תעשה ת"ל לא תוכל לזבוח את הפסח [י]באחד שעריך יכול אף בשעת היתר הבמות כן ת"ל באחד שעריך [ט]לא אמרו אלא בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד ור"י האי מנא ליה תרתי שמעת מינה ולר' יוסי ממאי דלהכי דקאמר ר"ש דילמא כדקאמר ר' יהודה הוא דאתא אמר לך לא סלקא דעתך דהא כתיב [3]איש לפי אכלו רמי ליה רב עוקבא בר חיננא מפרישנא לרבא מי א"ר יהודה אין שוחטין את הפסח על היחיד ורמינהו אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה ובשני עושין אותה טפילה לאחרים דברי ר' יהודה א"ל לא תימא בפני עצמה אלא אימא בפני עצמן אמר ליה מי עבדינן חבורה שכולה נשים והתנן אין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים מאי לאו נשים לחודייהו ועבדים לחודייהו וקטנים לחודייהו אמר ליה לא נשים ועבדים וקטנים נשים ועבדים משום תפלות קטנים ועבדים משום

פריצותא

והמפקח את הגל. מעל אדם ואין ידוע אם ימצאנו חי או מת: **שוחטין עליו.** דמכ"מ עודנו בחזקת טהרה. ואונן נמי לאורתא חזי כדאמרינן בגמרא[ו] דאנינות לילה ליתא מדאורייתא אלא אנינות יום כדכתיב (ויקרא י) הן היום הקריבו יום אסור לילה מותר בשחיטת קדשים[ו] וגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת: **שוחטין עליהן.** בחבורת אחרים: **שמא יביאוהו לידי פסול.** שמא יטמא אונן למתו ומפקח גל ימצאנו מת ונמצא שהאהיל על הטומאה והחבוש שמא לא יצא וחולה וזקן שמא יכבד חוליו ולא יוכל לאכול כזית: **לפיכך.** הואיל ובשעת שחיטה ראויין היו וזורק הדם עליהן אם אירע בהן פסול כמו שפירשתי פטורין מלעשות פסח שני: **חוץ מן המפקח את הגל.** ונמצא המת תחתיו שחייב לעשות פסח שני: **שהוא טמא מתחלתו.** קודם שחיטה שהרי האהיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח ובגמרא מוקי לה בגל עגול שמתחלה האהיל את כולו: **גמ' לא שנו.** דאין שוחטין על החבוש בפני עצמו: **בית האסורין של ישראל.** כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון אי נמי כדתניא (כתובות דף לג:) אם יקום והתהלך בחוץ כו'[ט] וכי תעלה על דעתך זה מהלך בשוק וזה נהרג אלא מלמד שחובשין אותו עד שנראה מה תהא עליו: **בית פאגי.** מקום חיצון בירושלים: **דמעיילי ליה.** מן הפסח בתוך בית האסורין לאכול דהא לפנים מירושלים הוא: **ל"ש.** דמפקח גל חייב לעשות פסח שני אלא גל עגול דמתחלתו האהיל עליו אבל גל ארוך שמא בשעת שחיטה עדיין לא האהיל כנגד הטומאה וכיון דספק יצא ספק לא יצא פטור משום דלא אפשר כדאמרן לעיל (דף פח:) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהן:

מתני' על היחיד. טעמא יליף בגמרא: **ואפילו חבורה של מאה.** רבי יוסי קאמר לה כלומר לא תליא מילתא דפסח אלא באכילה יחיד ויכול לאכול כזית שוחטין עליו מאה ואין יכולין לאכול כזית בין כולם אין שוחטין עליהן: **ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים.** טעמא מפרש בגמרא: **גמ' לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך.** ודריש באחד באנפיה נפשיה על היחיד: **ואין יכולים לאוכלו.** כזית ממנו: **מנין לזובח פסחו בבמת יחיד.** במה קטנה שהיא בלא תעשה. להכי נקט במת יחיד ולא במת ציבור דבמת ציבור בשעת איסור הבמות ליכא דשעת איסור הבמות לאחר שנבחר משכן שילה ומשחרב היה להם היתר עד שנבנה בית עולמים ומשנבנה חזרו לאיסורם ושוב לא היה להם היתר: **שהוא בלא תעשה.** אבל כרת דשחוטי חוץ ליכא. ובשחיטת קדשים בפרק בתרא (זבחים קיד:) מוקי לה בקודם חצות דמחוסר זמן הוא להתקבל בפנים דכתיב (ויקרא יז) אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו הראוי לפתח אהל מועד חייב עליו ושאינו ראוי לאהל מועד אינו חייב עליו ויליף מהכא דמחוסר זמן בחוץ אע"פ שאינו בכרת בלא תעשה מיהא הוי הואיל וראוי לבא לאחר זמן: **יכול אף בשעת היתר הבמות כן.** יהא בלא תעשה זה דהא לא הותרה במת יחיד אלא לדבר הנידר ונידב ולהוי האי לגביה בשעת איסור: **ת"ל כו'.** דהאי לאו דהכא לא משתעי אלא בשעת איסור הבמות והכי שמעינן ליה לקרא לא תוכל לזבוח את הפסח בבמת יחיד בזמן שכל ישראל נכנסין בשער אחד כו' כי אם אל המקום אשר יבחר שם תזבחנו: ופרכינן **לר' יוסי ממאי דקרא לכדרבי שמעון כו'.** ולאו פירכא כולי האי דאיכא למימר מר דריש ליה הכי ומר דריש ליה הכי אלא טעמא דר' יוסי מהדר לפרושי מאיש לפי אכלו: **לא ס"ד.** דלאסור פסח על היחיד אתא דכתיב איש לפי אכלו תכוסו על איש אחד תשחטו ובלבד שיראה לאכילה: **מפרישנא.** שם מקום: **אשה בראשון.** חובה ובשני רשות. ולקמיה [ע"ב] יליף טעמייהו: **טפילה.** חיבור: קתני מיהת בפני עצמה לשון יחיד: ה"ג **לא נשים ועבדים וקטנים: תפלות.** עבירה:

עבדים

שהיה טמא מתחלתו. תימה לר"י מפקח הגל נמי נימא חי הוה כשהתחיל לפקח וי"ל דכיון דמצאו מת אית לן למימר שמתחלתו היה מת שכל הטומאות כשעת מציאתן[ט]: **לא שנו אלא בבית האסורין של עכו"ם.** בירושלמי מוקי לה כרבי יוסי בר כון בשם רבי יוחנן כשחבשוהו ישראל אבל חבשוהו עכו"ם אין שוחטין עליו אפי' עם אחרים (ב) אשר פיהם דבר שוא והיינו איפכא משמעתין: **עשרה** ואין יכולין לאוכלו אין שוחטין עליהן. בהא מודה אפילו ר' יהודה כדתנן שלא יביאוהו לידי פסול: **האי באחד** מאי עביד ליה. הוה מצי למימר דאיצטריך לכדאמרינן בכילד צולין (לעיל דף עט:) שאין היחיד מכריע: **והתנן** אין עושין חבורת נשים. מעיקרא דקתני בפני עצמה לא קשיא ליה אלא השתא דקאמר אימא בפני עצמן משום דמשמע ליה דלא אסרה מתניתין חבורת נשים אלא כשים נשים הרבה שסומכות זו על זו ואינן זהירין לשמור הפסח ומביאות אותו לידי פסול אבל יחידה שוחטין עליה:

וכתיב

מסורת הש"ס

א) קדושין מג. [לקמן נה. נט. יומא נא.], ב) [ועי' תוס' לקמן נה. ד"ה מיגעי], ג) זבחים קיד:, ד) [מנחות קיד: וכן בתוספתא זבחים פי"ג ה"ו ליתא], ה) [סוכה נה:], ו) [לקמן נב.], ז) [זבחים דף ק:], ח) [שמות כא], ט) [עירובין לה: נדה ד.],

◆

תורה אור השלם

1. שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא יְדַבְּרוּ כָזָב וְלֹא יִמָּצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תַּרְמִית כִּי הֵמָּה יִרְעוּ וְרָבְצוּ וְאֵין מַחֲרִיד: צפניה ג יג
2. לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפָּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: דברים טז ה
3. וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ עַל הַשֶּׂה: שמות יב ד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בית האסורין דעכו"ם לא אמרן: (ב) תוס' ד"ה לא שנו וכו' אחרים דכתיב אשר פיהם:

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ו מהלכות ק"פ הלכה י:

מ ב ג מיי' שם פ"ה הלכה ט:

מא ד שם פ"ו הלכה י:

מב ה מיי' שם פ"ב הלכה ג ג:

מג ו שם הלכה ד:

מד ז מיי' שם פ"א הלכה ג:

◆

רבינו חננאל

מתני' האונן והמפקח בגל וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורין כו'. אוקמא ר' יוחנן בבית האסורין של עכו"ם, ואף על גב דאבטחוהו לאפוקיה אין שוחטין עליו דעבידי דמשקרי, שנאמר אשר פיהם דבר שוא וגו'. אבל בית אסורין של ישראל כיון שהבטיחוהו שהוציאו לא משקרי, שנאמר שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב, הלכך שוחטין עליו. אמר רב חסדא וזה האסור בבית אסורין של גוים ששנינו אין שוחטין עליו בבית האסורין שהוא חוץ לחומת בית פאגי, פי' מקום חוץ לירושלים שאין אוכלין שם קדשים קלים, אבל אם הוא זה בבית האסורין לפנים מבית פאגי שוחטין עליו דאפשר דמעיילינן ליה פסחא התם ואכיל ליה. ואלו ששנינו במשנתנו כגון האונן ומי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורין והחולה והזקן שיכולין לאכול כזית אין שוחטין עליהם בפני עצמן שלא יביאו הפסח לידי פסול כלומר איפשר שלא יאכלוהו כי אינם יכולין ויפסל בנותר אבל נפטרו בזריקת הדם מלעשות פסח שני. חוץ מן המפקח בגל שבודאי האהיל על המת והיה טמא מתחלה. יהני מילי בגל עגול אבל גל ארוך אימור טהור היה, אני אומר נזרק הדם עד שלא הגיע לטומאה. [לא שנו אלא גל עגול. פי' גל עגול קצר מלמעלה ורחב למטה, וכשמתחיל לפקח מתחיל מלמעלה ומאהיל עליון. תניא נמי הכי ר' ישמעאל בר' יוחנן אומר מפקח בגל עתים חייב עתים פטור כיצד גל עגול כו'.

[מתני'] אין שוחטין את הפסח על היחיד כו'. תנו רבנן מנין שאין שוחטין את הפסח על היחיד שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר יחיד ויכול לאכלו שוחטין עליו עשרה ואין יכולין וכו'. ורמינן אהא דר' יהודה הא דתניא אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה בשני עושין אותה טפילה לאחרים דברי ר' יהודה. ושנינן תריץ ואימא הכי, נשים בראשון שוחטין עליהן בפני עצמן. אקשינן וכי עושין חבורה כולה נשים והתנן אין עושין חבורה נשים ועבדים וקטנים. ושנינן לעולם עושין חבורה כולה נשים ומשנתינו נשים ועבדים יחדו משום תפלות והוא דבר עבירה כדגרסינן רוצה אשה בקב ותפלות ולא עבדים וקטנים משום פריצותא.